

FINANCOVÁNÍ POLITICKÝCH STRAN 2014

Vítězslav Titl, Miroslav Palanský, Jiří Skuhrovec

Obsah

<i>Financování politických stran 2014</i>	1
<i>Obsah</i>	2
1. <i>Úvod</i>	3
2. <i>Použitá data</i>	3
3. <i>Přehled darů</i>	3
4. <i>Chyby ve výročních zprávách</i>	5
5. <i>Rizikové faktory</i>	6
6. <i>Závěr</i>	9

1. Úvod

Tato studie je výstupem analýzy darům politických stran za rok 2014. Zabývá se především případy, kdy dárci vykazují takzvané rizikové faktory, zejména:

- společnosti, které dostávají veřejné zakázky,
- společnosti, které získaly evropské dotace,
- společnosti se zahraničními vlastníky,
- společnosti sídlící v hromadných sídlech.

Studie dále mapuje případy pochybení politických stran – upozorňuje na praxi darů od městy vlastněných podniků. Cílem studie je podat objektivní a vyvážený obraz financování politických stran v České republice za rok 2014. Autoři se záměrně zdržují hodnotících soudů, s cílem podnítit věcnou diskusi vedoucí k průhlednějšímu nastavení systému financování politických stran v ČR.

2. Použitá data

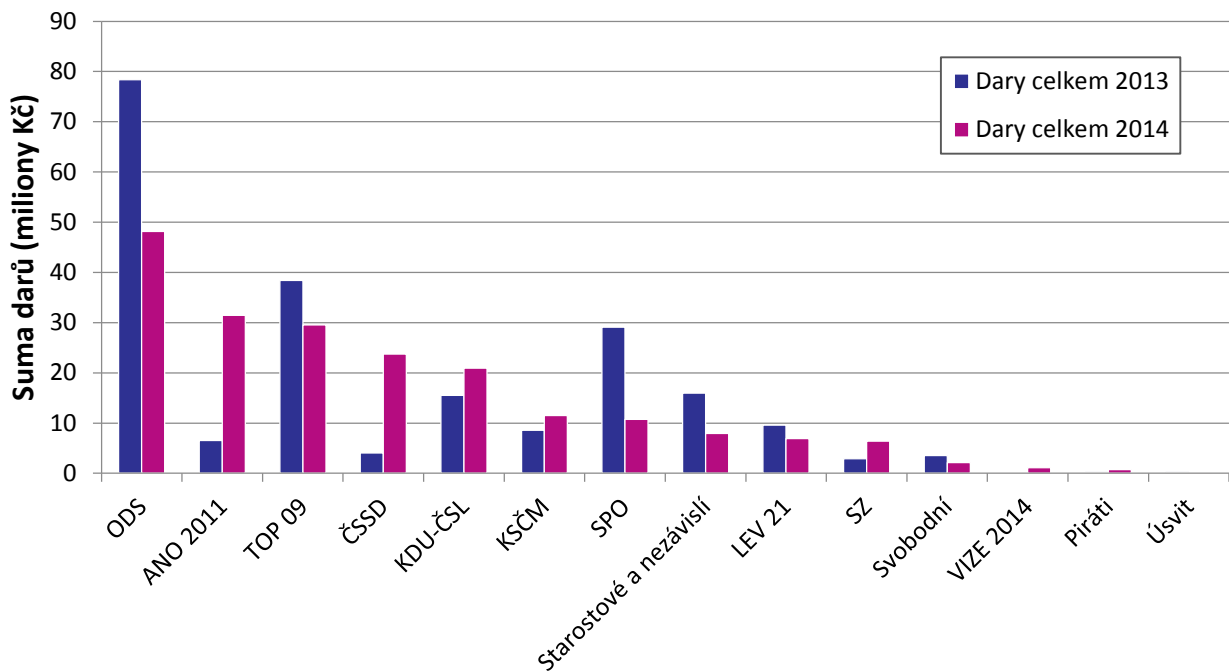
Pro analýzu byla využita data ze serveru PolitickeFinance.cz, mapujícího financování politických stran. Data o dárcích politickým stranám získává tento server z výročních zpráv politických stran, které jsou veřejně přístupné v Poslanecké sněmovně. Tato data jsou ručně zanášena do databáze, dále párována s daty z veřejných rejstříků a volně publikována.

Základní informace o jednotlivých firemních dárcích byly získány z Obchodního rejstříku, registru ARES a Insolvenčního rejstříku. Informace o hromadných sídlech a offshorovém vlastnictví byly získány dalším zpracováním těchto dat. Informace o veřejných zakázkách pochází z Věstníku veřejných zakázek a byly dále zpracovány a čištěny. Informace o evropských dotacích byly získány z pravidelně publikovaných seznamů příjemců dotací z Ministerstva pro místní rozvoj.

3. Přehled darů

V roce 2014 obdržely strany, které jsou sledovány, celkem přes 201,5 miliónů Kč v podobě darů od fyzických a právnických osob. Toto číslo představuje meziroční pokles celkové hodnoty darů o téměř 6 %. Hodnoty darů pro jednotlivé politické strany jsou zobrazeny v následujícím grafu:

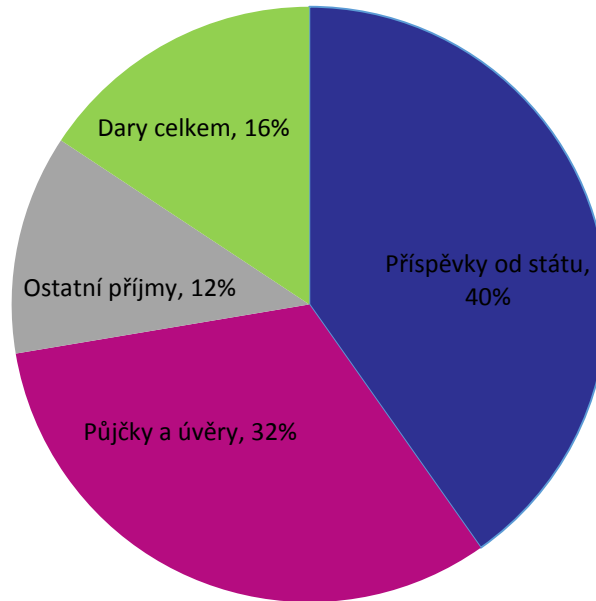
Graf 1: Meziroční vývoj objemů darů 2013/2014 pro jednotlivé politické strany, zdroj: PolitickeFinance.cz

Největší pokles v hodnotě darů zaznamenala ODS, která si však mezi stranami v této kategorii stále drží prvenství. Naopak největší nárůst v obdržení darech si připsaly ČSSD a také ANO 2011, které se tak dostalo na druhé místo mezi sledovanými stranami. Co se týče struktury příjmů stran, dary představovaly v roce 2014 15,7 % všech příjmů, zatímco v roce 2013 se jednalo o 13,44 %. To je způsobeno tím, že státní příspěvky stranám (hlavně příspěvek na volební výdaje) se v roce 2014 snížily téměř o 330 miliónů Kč. Struktura příjmů všech sledovaných stran je znázorněna v následujícím grafu:

Graf 2: Struktura příjmů politických stran v roce 2014, zdroj: *PolitickéFinance.cz*

Struktura příjmů politických stran v roce 2014

Téměř třetinu příjmů stran v roce 2014 tedy tvořily půjčky a úvěry. Mezi ostatní příjmy patří členské příspěvky, příjmy z pronájmu a prodeje movitého a nemovitého majetku či úroky z vkladů.

4. Chyby ve výročních zprávách

I ve výročních zprávách politických stran za rok 2014 se vyskytly chyby, které mohou vznikat nejen z nepozornosti, ale také kvůli nevhodnému znění zákona či snahy o zakrývání pravé identity dárců. Problémem jsou například přehledy příjmů a výdajů, které často nezahrnují všechny příjmy a výdaje a sumy, které jsou uvedeny v kolonce „Celkem“, neseď se součtem jednotlivých kategorií. Strany argumentují tím, že formulář určený vyhláškou Ministerstva financí není dostatečně rozsáhlý pro zahrnutí všech příjmů a výdajů, zákon však přesně stanovuje, které příjmy může strana mít, a ty jsou ve formuláři zahrnuty. Tyto nesrovnalosti samy o sobě nejsou závažné, poukazují však na hlubší problém absence reálné kontroly financování politických stran.

Znovu se také objevili dárci, kteří se narodili v roce 2014 a hned v prvním roce svého života darovali stranám peníze, či firmy, které mají u svého daru uvedené IČO, jež podle Obchodního rejstříku vůbec neexistuje. Fakt, že se takovéto chyby ve zprávách objevují, poukazuje na potřebu řádného auditu a také efektivní kontroly ze strany nezávislého orgánu.

5. Rizikové faktory

Tato kapitola se věnuje výhradně darům přijatým od právnických osob. U těch lze pozorovat určité rizikové faktory, tedy takové vlastnosti darujících společností, které zakládají na potenciální střet zájmů mezi dárcem a obdarovanou stranou, zamezují řádné kontrole financování politických stran, indikují finanční problémy či potenciální riziko využití těchto společností jako tzv. bílých koňů. Zkoumanými rizikovými faktory jsou:

- **Offshore dárci.** Jako offshore dárci označujeme společnosti, jejichž vlastníky jsou nejméně z 50 % zahraniční právnické osoby. Dary od takových osob mohou být problematické kvůli skryté vlastnické struktuře. Dále je nejasné, jaký zájem mohou mít zahraniční osoby na podpoře českých politických subjektů.
- **Dárci, kteří sídlí v hromadných sídlech.** Za hromadná sídla považujeme adresy, kde formálně sídlí množství firem, ale reálně zde nefungují. Pro účely identifikace nestandardní činnosti považujeme za hromadné sídlo takovou adresu kde:
  1. Sídlí více než 20 firem (akciových společností a společností s ručením omezeným).
  2. Více než 50 % těchto firem v posledních dvou letech nezveřejnilo finanční výkazy v Obchodním rejstříku¹. (tímto jsou odfiltrovány velké kancelářské budovy, kde reálně sídlí velké množství funkčních firem)

Společnosti, které mají hromadné sídlo, často nelze jednoduše navštívit, protože jejich sídlo je pouze administrativní sídlo a společnosti fakticky sídlí jinde, nebo reálně ekonomicky nefungují.

- **Dárci s majetkovou účastí státu či obcí.** Za takové dárci považujeme společnosti, kde majetková účast státu, obce, městské části či městského obvodu, pokud tato majetková účast přesáhne 10 %. Dary od takovýchto společností zakazuje zákon 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a politických hnutích.
- **Dárci, kteří získávají veřejné zakázky.** Dary od vítězů veřejných zakázek znamenají zvýšené riziko střetu zájmů při rozhodování o těchto zakázkách, kdy osoba rozhodující o zakázce může zároveň náležet ke straně přijímající od uchazeče dary.
- **Dárci, kteří získávají evropské dotace.** Obdobně s veřejnými zakázkami, kombinace dotace a daru politické straně zavádí riziko střetu zájmů.

---

¹ Viz definice na webové stránce zIndex.cz,
http://wiki.zindex.cz/doku.php?id=hromadna_sidla

- **Společnosti bez zaměstnanců.** Zahrnuje dárce, u kterých Český statistický úřad eviduje 0 zaměstnanců. Tento faktor zahrnujeme, protože může indikovat ekonomickou neaktivitu a tedy riziko využití těchto společností jako tzv. bílých koňů – prostředníků, skrze které jsou dary posílány politickým stranám.

Je důležité zdůraznit dvě skutečnosti. Zaprvé pokud společnost nějaký z těchto znaků vykazuje, nemusí to nutně značit problém a ani to neznámá, že by se dopouštěla jakékoliv nelegální činnosti. Zadruhé většina níže zmíněných faktorů nezohledňuje čas darování, tedy to, že tyto společnosti mohly daný faktor vykazovat dříve či později, než skutečně darovaly. I při takovémto nesouladu však může riziko být stále přítomné. Např. u veřejných zakázek či dotací se lze domnívat, že dar může zakládat na střet zájmů, ať už předchází veřejné zakázce (dotaci) či přichází po jejím získání.

Následující tabulka obsahuje statistiky za rok 2014 o dárcích vybraných politických stran² a rizikových faktorech, které tito dárce vykazují. Pouze jediný z těchto faktorů představuje přímé porušení zákona, a to dary od dárců, kteří jsou vlastněni či spoluvlastněni státem či obcemi. Ostatní zmíněné faktory pouze označujeme za rizikové.

	ANO 2011	ČSSD	KDU-ČSL	KSČM	ODS	TOP 09	SPO
Dárci s majetkovou účastí státu	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (<0,1%)	0 (0%)	0 (0%)
Dárci s hromadným sídlem	22 (2,5%)	1 (0,1%)	4 (0,7%)	1 (0,3%)	15 (0,6%)	20 (3%)	5 (7,7%)
Ekonomicky neaktivní	28 (3,1%)	0 (0%)	7 (1,3%)	1 (0,3%)	2 (<0,1%)	1 (0,2%)	0 (0%)
Offshore dárce	10 (1,1%)	0 (0%)	2 (0,4%)	0 (0%)	8 (0,3%)	2 (0,3%)	0 (0%)
Dárci, kteří získávají veřejné zakázky	60 (6,7%)	12 (1,7%)	23 (4,1%)	2 (0,6%)	93 (3,7%)	18 (2,7%)	7 (10,7%)
Dárci, kteří získávají evropské dotace	58 (6,5%)	9 (1,3%)	14 (2,5%)	1 (0,3%)	64 (2,6%)	16 (2,4%)	5 (7,7%)

² Úsvit přímé demokracie nebyl zahrnut, protože ve sledovaném období neobdržel dar od žádné společnosti vykazující zkoumané rizikové faktory. Namísto toho hnutí byla zahrnuta Strana práv občanů (SPO).

Tabulka 6: Statistiky o dárcích politickým stranám za rok 2014 a rizikových faktorech v absolutních počtech, v závorce je uveden podíl na celkovém počtu. Zdroj: PolitickeFinance.cz, Obchodní rejstřík, MMR

Předešlá tabulka prezentuje absolutní počty darů a jejich podíl na celkovém počtu darů (v závorkách) pro danou stranu a ukazuje několik zajímavých faktů. Hnutí ANO 2011 a strana SPO vykazují neobvykle vysoký podíl dárců, kteří získávají veřejné zakázky a evropské dotace. U ANO 2011 lze částečně vysvětlit vysoký podíl dárců získávajících evropské dotace zemědělskými a chemicko-technologickými ze skupiny AGROFERT. Mezi dárci, kteří získávají veřejné zakázky, se takové firmy ale nevyskytují.

Následující tabulka shrnuje sumy darů obdržených jednotlivými stranami. SPO vykazuje také vysoký podíl dárců s hromadným sídlem, a tedy riziko používání tzv. „bílých koňů“.

Suma darů (tis. Kč)	ANO 2011	ČSSD	KDU-ČSL	KSČM	ODS	TOP 09	SPO
Dárci s majetkovou účastí státu	- (0%)	- (0%)	- (0%)	- (0%)	0,5 (<0,1%)	- (0%)	- (0%)
Dárci s hromadným sídlem	1 364,5 (5,9%)	2 (<0,1%)	116,5 (0,6%)	1 (<0,1%)	505 (1,1%)	1 979,7 (6,7%)	1 410 (13,1%)
Dárci bez zaměstnanců	359,5 (1,6%)	- (0%)	149 (0,7%)	10 (0,1%)	150 (0,3%)	13 (<0,1%)	- (0%)
Offshore dárci	987,5 (4,3%)	- (0%)	20,5 (0,1%)	- (0%)	425 (0,9%)	23 (<0,1%)	- (0%)
Dárci, kteří získávají veřejné zakázky	2 453 (10,7%)	825 (3,5%)	1 154,4 (5,5%)	51,5 (0,5%)	3 103,4 (6,4%)	1 391,8 (4,7%)	1 147 (10,7%)
Dárci, kteří získávají evropské dotace	3 243 (14,1%)	777 (3,3%)	919,5 (4,4%)	20 (0,2%)	1 731,7 (3,6%)	1 186,3 (4%)	1 635 (15,2%)

Tabulka 7: Statistiky o objemu darů politickým stranám od dárců vykazujících rizikové faktory za rok 2014. Zdroj: PolitickeFinance.cz, Obchodní rejstřík, MMR

Tabulka potvrzuje předchozí pozorování v tom smyslu, že největší podíl dárců s rizikovými faktory vykazuje SPO a ANO 2011. Obě tyto politické strany navíc získávají množství darů ve výši statisíců korun od společností, které vykazují několik rizikových faktorů najednou. Jedná se například o společnosti [Ray Service, a.s.](#) nebo [SIGMA GROUP, a.s.](#), které v minulosti získaly

veřejné zakázky i dotace od Evropské Unie. Společnost [SIGMA GROUP, a.s.](#) poskytla v roce 2014 stranám SPO, ČSSD i hnutí ANO 2011 dary ve výši 1 mil. Kč.

Z ostatních stran může být příkladem střetu zájmů a dar KDU-ČSL ve výši 650 tisíc korun od společnosti [INREKA PLOŠINY SERVIS, s.r.o.](#), která rok poté (2015) získala veřejnou zakázku od městské společnosti Technické sítě Brno, jejíž předseda dozorčí rady je právě nominantem KDU-ČSL.

Dle Zákona o sdružování v politických stranách a v politických hnutích nemohou politické strany přijímat bezúplatná plnění a dary mimo jiné od právnických osob s majetkovou účastí státu, obcí, městských částí nebo městských obvodů (neplatí, je-li majetková účast menší než 10 %). Ve zkoumaném vzorku dárců za 2014 lze nalézt jeden takový dar ODS od společnosti [EKOLTES Hranice, a.s.](#) ve výši 500 Kč. Ačkoliv se jedná o marginální částku, nelze zjištění zcela pomíjet – ukazuje totiž, že stále neexistuje efektivní kontrolní mechanismus nad přijímáním darů. O pochybení se dále jedná i na straně samotných společností – darování prostředků politickým stranám nelze považovat za hospodárnou správu veřejného majetku. Fakt, že jsou takto zneužívány obecní podniky, dobře dokládá naše dřívější studie ukazující, že právě tyto podniky jsou pod nejsilnější politickou kontrolou³.

6. Závěr

Z analýzy vyplývá, že firemní dárci hrají v hospodaření politických stran významnou roli a mohou mít vliv na formování politických rozhodnutí. Zásadní riziko střetu zájmů vzniká například v oblasti veřejných zakázek: U některých parlamentních stran tvoří takové dary zhruba 10% darů. Navíc lze ukázat, že sponzoři politických stran získávají zakázky výrazně častěji, než jiné firmy.

Dále dárci vykazují významné procento dalších rizik výskytu střetu zájmů, bílých koňů či jednoduše financí s nejasným původem. Konkrétně studie poukazuje na dary pocházející z daňových rájů, od příjemců evropských dotací, firem bez reálného sídla, zaměstnanců či známého vlastníka. Došlo i k přímému porušení zákona v případě přijímání daru od obcemi vlastněných společnostmi, nejasné je i naplňování povinného výkaznictví. Studie poukazuje na fakt, že stávající kontrolní mechanismy většinu těchto nedostatků nedokázaly odhalit, tím méně sankcionovat.

---

³ Veřejné podniky a politická kontrola, CAE (2013), <http://www.zindex.cz/data/2013-09-10-SOEs-studie.pdf>

Konečně pozorujeme nárůst financování politických stran dluhy namísto dary. Částečným vysvětlením může být fakt, že půjčky na rozdíl od darů nejsou povinně hlášeny ani kontrolovány, a tak lze skrze ně peníze straně poskytnout.

Zpráva OECD o Transparentnosti financování politických stran zmiňuje transparentnost politických stran jako nutnou podmínkou pro řádné fungování demokratického systému. Jednotlivá zjištění, prezentovaná v této studii, poukazují na významné nedostatky v transparentnosti financování českých politických stran, a systému jejich kontroly – které v důsledku mohou být pro demokratické fungování státu ohrožující. Výsledky přímo potvrzují a doplňují dřívější zjištění evropského protikorupčního orgánu GRECO, a ve shodě s jeho doporučeními ukazují na naléhavou potřebu lepší regulace financování politických stran, ale i tlaku na jejich vyšší transparentnost a prevenci střetu zájmů. Stimulaci takového tlaku si klade za cíl tato studie a web PolitickeFinance.cz.

Kontakt

Jiří Skuhrovec

jiri.skuhrovec@zindex.cz

+420 602 693 748

Centrum aplikované ekonomie, o.s. , Fakulta sociálních věd UK

**FOND
OTAKARA
MOTEJLA**

Vznik studie a rozšíření webu podpořil Fond Otakara Motejla,
děkujeme!